

СТАНОВИЩЕ

За

Докторска дисертация за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ в професионално направление 3.1. „Социология, антропология и културни изследвания“
Специалност Социология

Тема: „Граждански избор в условия на обществена трансформация“

Кандидат: Калоян Леонидов Янков

Научен ръководител: доц.д-р Катя Михайлова

1. Кратки биографични данни

Кандидатът за докторска степен, Калоян Янков, е завършил бакалавърска степен по Медии и журналистика в УНСС (2013 г.), магистърска степен в област Бизнес и административни информационни технологии и комуникации в УНИБИТ (2015 г.) и от 2017 г. е докторант към катедра „Икономическа социология“ в УНСС. Работи като управител на фирма „Кайо-67“ ЕООД. Участвал е в 4 национални конференции.

2. Необходими документи за публичната защита и общи характеристики на докторската дисертация

Кандидатът представя необходимите документи: дисертация, автореферат, три публикации и професионална автобиография. Публикациите са направени съответно в: 1. Сборник от конференция „Съвременните обществени предизвикателства и образованието по социология“ (2017); 2. Сборник от конференция „Проблеми на обществената комуникация“ (2018); 3. Научни трудове на УНСС, том 2 (2022)

Авторефератът и трите публикации представят авторовите ключови моменти относно теоретичния аспект на темата за гражданския избор в условията на трансформация, както и основните емпирични резултати, произтичащи от проведения вторичен анализ на данни от емпирични изследвания, електорални изследвания, данни от ЦИК, НСИ и др.

Дисертацията се състои от три глави – първата е теоретико-методологична и две глави, в които се представят емпиричните анализи. Включена е и уводна и заключителна част заедно с приложението, в което са представени изследователските инструменти. Списъкът с литература включва 168 източника и емпирични бази данни. Общият обем на дисертацията е 212 страници.

3. Оценка на основните резултати и на изследователските приноси в докторската дисертация.

В първата теоретико-методологична глава докторантът извежда основни интерпретации в съществуващата литература на обекта на своето изследване – гражданския избор.

Основната теза почива на структурно-функционалната парадигма в социологията, защитаваща идеята за въздействието на обществената среда върху поведението на отделния човек, в т.ч. и неговите избори. Гражданския избор се разбира като ценностно-ориентирано действие /по Вебер/, което има три нива на обусловеност – индивидуално /микро/, мезо- и макро-ниво. Докторантът анализира и систематизира широк набор от автори в международната и българската литература, най-вече със социологическа и социално-психологическа ориентация. Разглеждайки спецификите на българския обществен контекст, докторантът извежда няколко основни тенденции за последните няколко десетилетия: протичащите процеси на обществена трансформация, глобализирането на българското общество с позитивните и негативните аспекти за човешката екзистенция, нарастващите рискове и съответно тревожност и страхове в битието на съвременния човек. Синтезиран израз на промените в макро-социалния контекст е представен на фиг 1 (с.36) с три основни вектора: трансформация на идеите, технологична трансформация и трансформация на човека. Докторантът познава добре и систематизира идеите на основни автори, анализиращи същността на глобалното общество: З. Бауман, У. Бек, М. Олброу, М. Кастелс, М. Стегър и др. Фокус на анализ е и потребителското общество и консумизма като религия и идеология на съвременното общество с референции към негови критици като Е. Фром, Х. Маркузе, Ж. Липовецки, Н. Болц и много други.

Интересен и детайлен анализ прави докторантът на тревожността и страховете на съвременния българин като следствие както на глобализацията, така и на кризите, през които преминава българското общество. Тук отново той демонстрира добро познаване на социално-психологическата и социологическата и философската литература с позоваване на автори като С. Киркегор, Р. Мей, К. Изард и много други, както и на основни автори в българската литература като Г. Фотев, П.-Е. Митев, В. Проданов и други. Докторантът обосновава тезата за интердисциплинарния подход към обекта на своето изследване, взаимствайки знания от две основни дисциплини – социология на младежта и социология на страха.

С акцент върху гражданския в т.ч. политическия избор на младите хора в третия раздел на първа глава докторантът извежда основни черти в портрета на младия българин /18-30 г./. Използвани са проведени национални изследвания от последните години по темата за младите хора като докторантът се опитва да изведе основни характеристики, отчитайки ограниченията на сравненията в данните.

Втора глава представя в детайли инструментариума на собственото емпирично проучване – онлайн анкета, на която се отзовават 100 респондента. Въпросникът покрива най-важните предметни области на личностните избори на младите хора: образование, работа, семейство, миграция, здраве, материално потребление, потребление и начин на живот, политически избор, медии, комуникации и паспортни въпроси. Представена е също подробна структура на факторите, влияещи на избора на трите нива – микро-, мезо- и макро-, онагледени в схеми.

Трета глава представя анализа на данните от собственото проучване, както и от вторичен анализ на данни от екзит полове, ЦИК и НСИ по отношение на електоралния вот с акцент

при младите хора. Представени са спецификите на личностния избор в сферите на семейство, образование, професионална реализация, както и потребителския избор. Детайлизиран анализ е проведен на политическия избор като са представени интересни изводи за политическите нагласи на младите хора при гласуване за различни партии, за динамиката на политическия им вот през годините, за многофакторната обусловеност на изборите им в условия на несигурност и пр.

4. Критични коментари

Първата забележка е по повод прекомерното, според мен, разширяване на предмета на понятието „граждански избор“. Изборите, които правят младите хора, по отношение на семейния и интимния живот, отношението към децата, родителите и пр. членове на семейната общност обхващат частната сфера на семейните отношения, което е извън обхвата на публичния живот, към който се съотнася гражданското общество. Разбира се, частният живот на хората протича в конкретен социален контекст – идеологии, политики, норми и пр., които въздействат на начина на семеен живот, избори и пр. В последния смисъл всички хора, които принадлежат към семейства, са граждани и правят граждански избори, но все пак при такова разширяване на понятието „гражданин“ се губи спецификата на отделните сфери. А при семейството спецификата е от особено значение, защото предопределя неговите граници и автономност отвъд публичното. Аз смятам за по-адекватен термина „житейски избори“ (вместо „граждански“).

Анализът на данните от собственото проучване би спечелил ако се допълни с признак „социален-статус“ на изследваното лице. Така тезата за поляризацията на българското общество, изведена в първа глава, би се потвърдила или не от социално-статусния разрез на младите хора по отношение на изборите им в различни сфери. Така, редица изводи за младите хора като цялостна хомогенна група биха получили нюансирани измерения при различните статусни групи младежи.

Тъй като анализът на емпиричния материал почива основно на проценти/относителни дялове, твърдения за силата на въздействието на отделни фактори не биха могли да се изведат без прилагане на съответните статистически методи. От тази гледна точка е добре да се прецизира езика, на който са формулирани част от изводите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Дисертацията „Граждански избор в условия на обществена трансформация“ е системно проучване на гражданските избори на младите хора в България в условията на обществена трансформация. На основата на задълбочен анализ на макро-средата и богат емпиричен материал докторантът извежда важни изводи за младите хора и техните избори. Уверено ще гласувам за присъждането на образователната и научна степен "Доктор" в професионално направление 3.1. "Социология, антропология и културни изследвания" на Калоян Янков.

Проф.д-р Татяна Коцева

Член на Научното Жури

30.10.2022 г.